

รวมคำบรรยาย

ภาคหนึ่ง สมัยที่ ๗๗ ปีการศึกษา ๒๕๖๗ เล่มที่ ๗

บทบรรณาธิการ

คำถาม ผู้ซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดโดยติดจำนองและชำระราคาครบถ้วนแล้ว เหลือเพียงขั้นตอนการดำเนินการทางทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ถือว่าเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองซึ่งผู้รับจำนองมีอำนาจฟ้องบังคับจำนองหรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๑๓/๒๕๖๖

จำเลยเป็นผู้ซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างจากการขายทอดตลาดโดยติดจำนองและชำระราคาครบถ้วนแล้ว เหลือเพียงขั้นตอนการดำเนินการทางทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น ทั้งไม่ปรากฏว่ามีการฟ้องขอการขายทอดตลาด ต้องถือว่าผู้จำนองเดิมไม่มีสิทธิในทรัพย์สินที่จำนองอีกต่อไป และจำเลยได้สิทธิในทรัพย์สินที่ซื้อโดยสมบูรณ์แล้ว แม้จำเลยยังมิได้จดทะเบียนรับโอนกรรมสิทธิ์ก็ตาม จำเลยจึงมีนิติสัมพันธ์กับโจทก์ในฐานะผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองอันมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. บรรพ ๓ ลักษณะ ๑๒ หมวด ๕ และโจทก์มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองโดยบังคับจำนองแก่ผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองตามมาตรา ๗๓๕ ที่แก้ไขใหม่ เมื่อโจทก์มีเจตนาบอกกล่าวบังคับจำนองแก่จำเลยผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองโดยชอบแล้ว แต่จำเลยไม่ชำระหนี้แก่ถอนจำนองภายในกำหนด โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องบังคับจำนองแก่จำเลยได้ จำเลยซึ่งเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองและควรทราบถึงภาระหนี้จำนองมาตั้งแต่ก่อนเข้าเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินจำนองจึงต้องชำระหนี้พร้อมด้วยอุปกรณ์คือดอกเบี้ยของต้นเงินตามสัญญาจำนองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๗๑๕ ประกอบมาตรา ๗๓๘ เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ ศ. ผู้จำนองรับผิดชอบชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยแก่โจทก์ จำเลยซึ่งเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองจึงต้องรับผิดชอบไม่เกินกว่าภาระหนี้จำนองของผู้จำนองดังกล่าว

คำถาม ผู้ตายเคยสั่งเสียให้ทายาททุกคนทราบว่ายกที่ดินพิพาทให้แก่ทายาทคนหนึ่ง จะถือว่าเป็นการทำพินัยกรรมด้วยวาจาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๖๓ หรือไม่

ผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนที่ดินเป็นของตนเองในฐานะผู้จัดการมรดกแล้วต่อมาจดทะเบียนโอนที่ดินเป็นของตนเองในฐานะส่วนตัวถือว่าได้เปลี่ยนแปลงเจตนาการครอบครองที่ดินเป็นการครอบครองในฐานะส่วนตัวแต่เพียงผู้เดียวจะถือว่าเป็นการครอบครองแทนทายาทและจะต้องแบ่งปันแก่ทายาทต่อไปหรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๓/๒๕๖๖

พ. เคยสั่งเสียให้ทายาททุกคนทราบว่าจะยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยแต่การสั่งเสียของ พ. นั้นก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการทำพินัยกรรมด้วยวาจา ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๖๓ เนื่องจากไม่มีพฤติการณ์พิเศษอันเป็นเงื่อนไขของบทกฎหมายดังกล่าว เมื่อ พ. ถึงแก่ความตาย ที่ดินพิพาทย่อมเป็นทรัพย์มรดกของ พ. ตกแก่ทายาทโดยธรรมของ พ. ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๙๙ และมาตรา ๑๖๐๐ การที่จำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกจดทะเบียนโอนสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทซึ่งเป็นของ พ. เจ้ามรดกเป็นของจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดก จำเลยจึงเป็นผู้ครอบครองทรัพย์มรดกนั้นในฐานะผู้จัดการมรดกแทนทายาทอื่นรวมถึงโจทก์ด้วย แม้หลังจากนั้นจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกได้จดทะเบียนโอนสิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทมาเป็นของจำเลยในฐานะส่วนตัวก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้บอกกล่าวไปยังทายาทอื่นทุกคนรวมทั้งโจทก์ด้วยว่า จำเลยไม่มีเจตนายึดถือที่ดินพิพาทอันเป็นทรัพย์มรดกแทนทายาททุกคนต่อไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๑ ไม่อาจถือได้ว่าจำเลยในฐานะส่วนตัวได้เปลี่ยนเจตนาการครอบครองที่ดินพิพาทจากการครอบครองแทนทายาททุกคนมาเป็นการครอบครองในฐานะส่วนตัวเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว การเสียภาษีบำรุงท้องที่มีได้เป็นข้อสันนิษฐานหรือหลักฐานที่แสดงว่าผู้เสียมีสิทธิครอบครองในที่ดินแต่อย่างใดฟังได้ว่าจำเลยครอบครองที่ดินพิพาทแทนทายาทอื่นทุกคนรวมทั้งโจทก์ด้วยตลอดมา ที่ดินพิพาทจึงเป็นทรัพย์มรดกของ พ. ที่จำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกจะต้องแบ่งปันแก่บรรดาทายาทต่อไป จำเลยจึงไม่อาจยื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานที่ดินรังวัดออกโฉนดที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยได้

โจทก์ขอให้แบ่งที่ดินให้แก่ทายาทคนอื่นของเจ้ามรดก โดยทายาทดังกล่าวมิได้ร้องสอดเข้ามาในคดีหรือได้มอบอำนาจให้โจทก์เรียกทรัพย์มรดกแทน จึงเป็นการกันส่วนแบ่งทรัพย์มรดกไว้เพื่อทายาทอื่นต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๔๙ ศาลฎีกาไม่อาจพิพากษาให้ได้

คำถาม เปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคาร มีข้อตกลงให้ธนาคารนำเงินในบัญชีเงินฝากมาหักทอนยอดหนี้ที่เจ้าของบัญชีมีอยู่กับธนาคารได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า ต่อมาเจ้าของบัญชีถึงแก่ความตายโดยมีหนี้ที่มีต่อธนาคาร ดังนี้ ธนาคารมีสิทธินำเงินตามบัญชีเงินฝากไปหักกลบลบหนี้เองโดยไม่นำคดีไปฟ้องร้อง ได้หรือไม่ และจะต้องหักกลบลบหนี้ภายในกำหนดอายุความ ๑๐ ปี หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๖๒/๒๕๖๕

ป. เปิดบัญชีเงินฝากสะสมทรัพย์ไว้กับจำเลยมีข้อตกลงการฝากเงินข้อ ๔ ว่า ผู้ฝากยินยอมให้ธนาคารนำเงินที่ฝากมาหักทอนยอดหนี้ที่เกิดขึ้น หรือหนี้ลักษณะอื่นใดที่ผู้ฝากมีอยู่กับธนาคารได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้ฝากทราบล่วงหน้า ต่อมา ป. ถึงแก่ความตาย ศาลมีคำสั่งตั้งโจทก์ที่ ๑ เป็นผู้จัดการมรดกของ ป. และโจทก์ที่ ๑ ในฐานะส่วนตัวเป็นหนี้จำเลยตามคำพิพากษาซึ่งต่อมาโจทก์ที่ ๑ ในฐานะส่วนตัวและในฐานะผู้จัดการมรดกของ ป. ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลย ศาลพิพากษาดำเนินการตามสัญญาประนีประนอมยอมความคดีถึงที่สุดแล้ว ภายหลังจากโจทก์ที่ ๑ ผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ จำเลยขอออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์ออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่จำเลยได้เพียงบางส่วน จำเลยมีเงินคงเหลือในบัญชีเงินฝาก โจทก์ที่ ๑ ในฐานะผู้จัดการมรดกติดต่อขอถอนเงินฝากของ ป. จำเลยปฏิเสธการเบิกถอนเงิน หลังจากนั้น จำเลยใช้สิทธินำเงินตามบัญชีเงินฝากของ ป. ไปหักกลบลบหนี้กับหนี้ตามคำพิพากษา แล้วแจ้งการหักกลบลบหนี้ดังกล่าวแก่โจทก์ทั้งสาม

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามที่โจทก์ทั้งสามได้รับอนุญาตให้ฎีกาว่า จำเลยมีสิทธิหักกลบลบหนี้หรือไม่

เห็นว่า ป. เป็นหนี้จำเลยตามมูลหนี้เดิมและถึงแก่ความตาย ซึ่งต่อมาจำเลยนำคดีมาฟ้องโจทก์ที่ ๑ ในฐานะส่วนตัวและทายาทผู้รับมรดกและผู้จัดการมรดกของ ป. ศาลมีคำพิพากษาดำเนินการตามสัญญาประนีประนอมยอมความ คดีถึงที่สุดแล้ว โจทก์ทั้งสามในฐานะทายาทโดยธรรมของ ป. ยอมรับไปทั้งสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบที่ ป. มีต่อจำเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๐ จำเลยในฐานะเจ้าพนักงานมรดกมีสิทธิได้รับชำระหนี้หรือบังคับชำระหนี้จากทายาทโดยธรรมได้เท่าที่ไม่เกินกว่าทรัพย์มรดกที่ทายาทนั้นได้รับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๑ การทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษาดำเนินการไม่ทำให้หนี้เดิมระงับไปและถือไม่ได้ว่าจำเลยสละสิทธิหักกลบลบหนี้แต่อย่างใด ขณะมีชีวิตอยู่ ป. ปิดบัญชีเงินฝากไว้กับจำเลย สิทธิเรียกร้องตามสัญญาฝากเงินระหว่าง ป. กับจำเลยเป็นหนี้เงินที่ต้องชำระให้แก่ ป. เมื่อ ป. ถึงแก่ความตาย จำเลยจะต้องชำระเงินในบัญชีเงินฝากของ ป. แก่โจทก์ทั้งสามในฐานะทายาทโดยธรรมของ ป. โจทก์ทั้งสามกับจำเลยจึงมีความผูกพันซึ่งกันและกันโดยมูลหนี้อันมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน ซึ่งคำขอเปิดบัญชีเงินฝากของ ป. มีข้อตกลงในการฝากเงินว่า “ข้อ ๔ ข้าพเจ้ายินยอมให้ธนาคารนำเงินที่ข้าพเจ้านำเข้าฝากบัญชีสะสมทรัพย์มาหักทอนยอดหนี้ที่เกิดขึ้นหรือหนี้ลักษณะอื่นใดที่ข้าพเจ้ามีอยู่กับธนาคารได้โดย

ไม่ต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบล่วงหน้า" ข้อตกลงดังกล่าวแม้ใช้ข้อความว่า ยินยอมให้นำเงินในบัญชีเงินฝากมาหักทอนยอดหนี้ได้ซึ่งมีความหมายว่าให้นำเงินในบัญชีมาหักกลบหนี้ได้นั้นเอง **เมื่อมีข้อตกลงระหว่างกันให้หักกลบหนี้ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้ฝากเงินทราบล่วงหน้า** จำเลยยอมหักกลบหนี้ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้โจทก์ทั้งสามทราบก่อน การหักกลบหนี้เป็นวิธีการทำให้หนี้ระงับโดยลูกหนี้ไม่ต้องถูกบังคับให้ชำระหนี้ เมื่อมูลหนี้มีอยู่และยังไม่ระงับไป จำเลยยอมหักกลบหนี้ได้ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๒ วรรคสอง บัญญัติว่า การแสดงเจตนาหักกลบหนี้ให้มีผลย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาซึ่งหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้นจะอาจหักกลบกันได้เป็นครั้งแรก และตามมาตรา ๓๔๔ บัญญัติว่า ...อายุความยอมไม่ตัดรอนการหักกลบหนี้ แม้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้ว แต่ในเวลาที่จะหักกลบกับสิทธิที่เรียกร้องฝ่ายอื่นได้นั้น สิทธิยังไม่ขาดเมื่อเวลาซึ่งหนี้ระหว่างจำเลยกับโจทก์ทั้งสามอาจหักกลบกันได้เป็นครั้งแรกไม่ขาดอายุความ แม้จะได้ความว่าจำเลยมีหนังสือแสดงเจตนาถึงโจทก์ทั้งสาม แจ้งการหักกลบหนี้เป็นเวลาเกิน ๑๐ ปีแล้ว จำเลยก็มีสิทธิหักกลบหนี้ได้ สิทธิดังกล่าวจำเลยสามารถดำเนินการเองได้โดยไม่ต้องนำคดีไปฟ้องร้องบังคับให้โจทก์ทั้งสามชำระ ดังนั้น แม้จำเลยนำคดีไปฟ้องและศาลมีคำพิพากษาตามยอมบังคับให้ชำระหนี้แล้วก็ตามยอมไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะหักกลบหนี้เพราะสามารถดำเนินการเองได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการบังคับคดีและไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องใช้สิทธิของหักกลบหนี้ภายในอายุความ ๑๐ ปี ส่วนที่โจทก์ทั้งสามฎีกาว่า จำเลยหักกลบหนี้หลังจากโจทก์ที่ ๑ ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในคดีล้มละลายแล้ว การใช้สิทธิหักกลบหนี้ของจำเลยจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น เห็นว่า การหักกลบหนี้ของจำเลยไม่ได้กระทำต่อโจทก์ที่ ๑ ในฐานะส่วนตัวที่ถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แต่ได้กระทำต่อกองมรดกของ ป. ซึ่งไม่ได้ถูกศาลล้มละลายกลางพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแต่อย่างใด การแสดงเจตนาหักกลบหนี้ของจำเลยจึงเป็นการกระทำโดยสุจริตและชอบด้วยกฎหมาย หาเป็นการละเมิดไม่

นายประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์
บรรณาธิการ